

Melstis ir dirbti

04-11-22 C.S. Lewis

"Net ir sutikdamas, kad maldų išklausymai teoriškai įmanomi, aš visgi laikau juos labai menkai tikėtinais. Niekaip negaliu įsivaizduoti, kad Dievui būtinai reikia mūsų trumparegiškų (ir prieštaringų) patarimų, kad sužinotų, kaip valdyti pasaulį. Juk jeigu jis visa žinantis, kaip jūs teigiate, tai negi ir taip nežino, kas geriausia? Ir jei gailestingas – negi neišpildys, nepriklausomai nuo to, ar meldžiamės, ar ne?"

Šitoks neigiamas požiūris į maldą nuo praeito šimtmečio suglumino tūkstančius žmonių. Dažniausiai girdėtas atsakymas, kad esą tas požiūris liečia tik žemiausią maldos pakopą, prašymą, kuriuo mes norime paskatinti Dievą atlikti kokį nors dalyką. O aukštesnėje pakopoje esą siekiama ne dalyti patarimus Dievui, o tiesiog bendrauti su juo; tačiau tarp eilučių visai nesunku suprasti, kad ta žemoji maldos pakopa iš esmės yra kvaila ir kad šitaip meldžiasi tik vaikai ir laukiniai.

Bet aš nesu patenkintas tokiu atsakymu. Žinoma, egzistuoja tos dvi maldos pakopos; be to, daugmaž sutinku (tačiau nesu visai tikras), kad ta pakopa, kurioje nekeliama jokie reikalavimai, tikrai yra aukštesnė arba brandesnė. O toks susitapatinimas su Dievo valia, kai nesinori nieko keisti, net jei ir įmanoma – tai, manyčiau, yra labai aukšta arba brandi tikėjimo pakopa.

Tačiau jeigu žemąją maldos pakopą tikrai laikytume kvaila, tai susidurtume su dviem problemomis. Tada turėtume pripažinti, kad visa istorinė krikščioniškos maldos tradicija (įskaitant ir "Tėve mūsų") buvo neteisinga; nes pagal ją visais laikais žmonės prašė ir kasdienės duonos, ir ligonių pagydymo, ir apsaugos nuo priešų, ir netikinčių atsivertimo, ir daugybės kitų dalykų. Antra, ta aukštesnioji maldos pakopa gali būti tikrai aukštesnė tik tuomet, jei, neturėdami poreikio kitaip melstis, pasitenkiname vien tik ja. Bet jeigu poreikis yra, tačiau sąmoningai atsisakome prašymo maldų, galvodami, kad jos bevertės, tai kas gi čia "aukštenio" ar "dvasingesnio"? Būtų tikrai nuostabu (bet ir čia nesu neįsitikinęs), jeigu mažas berniukas niekada neprašytų pyragaičio, nes yra toks tobulas ir dvasingas, kad tas pyragaitis jam nieko nereiškia. Tačiau jei jis pyragaičio neprašytų tik todėl, kad iš patirties žino, jog prašymu nieko nepasieks, tai čia nėra visai nieko nuostabaus. Todėl atsakymą siūlau persvarstyti iš naujo.

Neigiamas požiūris į maldą – turiu omeny "žemąją", arba "nebrandžiąją" pakopą, – yra štai toks: tai, ko žmogus prašo, yra arba gerai (jam pačiam ir visam pasauliui), arba blogai. Jeigu yra gerai, tai gerasis ir išmintingasis Dievas ir taip tą dalyką padarys. O jei blogai – tai nedarys. Nei vienu, nei kitu atveju malda negali padaryti jokios įtakos. Bet jeigu šitoks argumentas teisingas, tai jis yra ne tik argumentas prieš maldą, bet ir apskritai prieš bet kokį veikimą.

Kiekvienu darbu (kaip ir kiekviena malda) mes ko nors siekiame, to rezultatas būna arba geras, arba blogas. Tad kodėl į darbą nepažiūrėjus su tokia pat neigiama nuostata kaip ir į maldą? Juk galėtume sakyti: jei siekami dalykai geri, tai Dievas ir be mūsų pastangų juos įvykdys, o jeigu blogi, tai užkirs kelią, kad ir kaip stengtumės. Kam plautis rankas? Jei Dievas panorės, kad jos būtų švarios, pasieks ir be mūsų plovimosi. Jeigu nenorės, tai rankos liks nešvarios, kad ir kiek sunaudotume muilo. Kam prašyti druskos? Kam autis batus? Kam apskritai ką nors daryti?

Mes žinome, kad turime įvairių sugebėjimų ir galime daryti visokius dalykus, ir taip pat žinome, kad mūsų darymas sukelia pasekmes. Kiekvienas, kuris tiki Dievą, turėtų pritarti (palikdamas maldos klausimą), kad Dievas

nesistengia visą istoriją parašyti vien savo ranka. Tiesa, dauguma visatoje vykstančių dalykų nepriklauso nuo mūsų, tačiau ne visi. Būtų galima palyginti su spektakliu, kuriame autorius parenka tik veiksmo vietą ir nubrėžia pagrindinius veiksmo kontūrus, o visa kita perleidžia aktorių improvizacijai. Keista, kad Dievas apskritai mums leidžia kištis į tikrovės kūrimą. Tačiau jei jau leidžia tai daryti įvairiais būdais, tai kodėl turėtų būti keista, kad vienas iš tų būdų yra malda?

Paskalis sako, kad "Dievas įsteigė maldą tam, kad savo kūriniams suteiktų pradėjimo garbę". Tiksliau būtų galima pasakyti, kad tam jis sukūrė ne tik maldą, bet ir fizinę veiklą. Dievas suteikė mums, savo kūriniams, garbę dviem būdais daryti įtaką pasaulio istorijai. Jis taip sukūrė visatos materiją, kad mes (nustatytose ribose) ją galime veikti; būtent dėl to mes galime plautis rankas ir pamaitinti arba pražudyti kitus kūrinius. Jis sudarė ir savo istorijos planą arba projektą taip, kad jame paliko šiek tiek vietos laisvam žaidimui ir galimybę keisti dalykus, atsižvelgiant į mūsų maldas. Jeigu kvaila ir įžūlu kare melsti pergalės (nes Dievui juk geriau matyti, kas naudingiau), tai turėtų būti lygiai taip pat kvaila ir įžūlu apsilvilti lietpaltį – juk argi ne Dievas geriausiai žino, ar sušlapsime, ar liksime sausi?

Taigi du būdai, kuriais mes patys galime kurti įvykius, vadinasi "Malda" ir "Darbas". Abu jungia vienas dalykas: abiem atvejais mes bandome sukelti būseną, kurios Dievas nenorėjo (arba dar nenorėjo) kurti "vienas". Šitaip mąstant, senoji maksima *laborare est orare* (melstis reiškia dirbti) įgauna naują prasmę. Daržo ravėjimas nedaug kuo skiriasi nuo maldos už gerą derlių. Tačiau kai kuo visgi skiriasi.

Kad ir kiek beravėtume, mes negalime žinoti, ar derlius bus geras. Tačiau galime būti užtikrinti, kad ta piktžolė, kurią išrauname, tikrai bus mažiau. Lygiai taip pat mes galime būti tikri, kad susigadinsime sveikatą, jei besaiko girtausime, arba sutrumpinsime visos žmonijos egzistavimą, jei dar kokį porą šimtmečių karais ir nereikalinga prabanga švaistysime mūsų planetos išteklius. Kitaip tariant, pasekmės, kurias mes sukeliame savo veikla, kartą ir visiems laikams nustatytos Dievo ir dėl to neišvengiamos. Mes turime visišką laisvę pridaryti tiek žalos, kiek tik norime. Tačiau pasekmės, kurias sukeliame maldomis, yra kitokios; čia paskutinis žodis priklauso Dievui. Jeigu jis to nebūtų padaręs, tai maldos būtų per daug pavojingos mums patiems.

Maldos nėra visada – pačia tiesiausia to žodžio prasme – "išklausomos". Tačiau ne dėl to, kad malda būtų žemesnis kūrimo būdas, o būtent kad yra aukštesnis. Jei malda iš tiesų ką nors "gali", tai neribojama nei erdvės, nei laiko. *Būtent dėl to* Dievas ir pasiliko sau paskutinįjį žodį – išklaudyti arba neišklaudyti. Be šio apribojimo malda taptų mūsų pražūtimi. Jokia savivalė, kai mokytojas savo mokiniams sako: "Tas ir tas pagal mokyklos taisykles leidžiama. Tačiau šitas ir anas neleidžiama, nes per pavojinga. Jeigu jūs sumanysite būtent iš šitų dalykų ką nors daryti, tai privalote su savo sumanymu ateiti pas mane į kabinetą ir pasitarti su manimi. O tada – pažiūrėsime."

<http://www.lksb.lt/straipsniai/straipsnis-248.htm>